

N G A M A H I

A T E

H U I O T E H A H I M A O R I

O T E T A K I W A O

T U R A N G A

I T E P I H O P A T A N G A O W A I A P U .

I WHAKAMINEA KI WHAREPONGA APER. 30—MEI 2, 1873.

Napier :

PRINTED BY DINWIDDIE, MORRISON & CO.,

“HERALD OFFICE.”

1873.

NGA TANGATA O TENEI HUI.

UPOKO

* TE PIHOPA O WAIAPU.

MINITA

VEN. W. L. WILLIAMS	Atirikona o Waiapu.
REV. RANIERA KAWHIA	Whareponga.
„ MATIAHA PAHEWA	Tokomaru.
„ W. K. PARAIRE	Te Kawakawa.
„ RIHARA TE RANGAMARO	Te Horo.
„ HARE TAWHA	Turanganui.
„ MOHI TUREI	Rangitukia.

MANGAI REIMANA.

HEREMAIA KAIWA	Whareponga.
HAMI MATAORA	Turanga.
* RIHARA PAIPA	Te Horo.
KEREHONA PIWAKA	Whangara.
* PITA POKIA	Te Kawakawa.
WIREFU TAMAWHAIKAI	Tokomaru.
TE WATENE TE IRI	Tuparoa.
HOHEPA TE RORE	Rangitukia.
APIRANA TOPI	Uawa.

* Kihai enei i tae ki te Hui.

HE KI

I WHAKAPUAKINA E TE HUI.

I.—MO TE NGAKAU KORE O TE TANGATA KI NGA MAHI A TE HAHI.

He tokomaha nei nga tangata o te Hahi e whakawaia ana e nga mea o te ao, i ngakaukore ai ki nga mahi a te Hahi; ko te mahi tenei ma nga tangata katoa e whai-whakaaro ana, ara, ko te inoi atu ki te Atua kia whakahokia mai ki runga ki te ara tika nga mea katoa e kotiti ke ana; ko te akiaki hoki i nga tangata pera kia tahuri mai ki nga tikanga e whai oranga ai te tangata.

II.—MO TE HAURANGI WAIRO.

He mea pouri rawa ki tenei Hui te waipiro e kainga nuitia nei e nga tangata o tenei Takiwa; na konei hoki i whakaaro-kore ai te tangata ki nga mahi pai, i ngaro ai nga taonga, i riro ai nga piihi whenua i te tangata ke. Heoi, me tuhituhi tetahi pukapuka ma nga tangata o tenei Takiwa ki te Kawana, kia katia e ia te hoko waipiro i roto i nga takiwa Maori o tenei wahi.

III.—MO TE TANGIHANGA TUPAPAKU.

E whakahe ana tenei Hui ki tenei mahi, ki te tangihanga tupapaku; he mahi whakarawakore i te pani, i te pouaru; ko tetahi mea hoki tenei i nui haere ai te haurangi waipiro.

IV.—MO TE KURA RATAPU MO NGA TAMARIKI.

Heoi ano te mea e nui haere ai te matauranga o nga tamariki ki nga tikanga o te Rongo-pai, ko te ako kia hono tonu i nga ra noa, i te Ratapu hoki. Ko te tikanga pai mo nga Ratapu, kia motuhia mariretia he haora mo te kura, kia tokomaha ano hoki he kaiwhakaako, kia mama ai te whakaako, kia hohoro ai hoki nga tamariki te mohio.

V.—MO NGA PUKAPUKA KARAKIA.

Ko te tikanga pai mo nga pukapuka karakia, koia tenei; Me kohikohi e nga tangata o te Pariha he moni tiki pukapuka: ka tae mai nga pukapuka, me whakarite he tangata hei kai-hoko, kia hoki mai ai nga moni hei moni tiki pukapuka ano.

VI.—MO NGA PARIHA KAHORE NEI HE KOMITI.

He maha nei nga Pariha o tenei Takiwa, kahore ano kia tu he Komiti hei akiaki i nga mahi o te Pariha kia mahia; me titiro e nga tangata o aua Pariha te Tikanga i whakatakotoria e te Hui i te tau 1871, me whakarite he Watena, me whakatu he Komiti.

VII.—MO NGA HAERE O TE PIHOPA.

I te mea e haere ana te Pihopa, tona whakakapi ranei, ki te tiroiro i nga tangata o tetahi wahi; ka rangona e ratou te ra e haere mai ai ia, me whakarite e ratou he tangata kia haere atu ki nga kaainga i te huarahi tatari ai, hei hoa haere mai mona.

VIII.—MO TE WHAKAMINENGA O TE HUI.

Hei Turanganui he whakaminenga mo te Hui, i roto i nga ra whakamutunga o Hanuere haere atu ki waenganui o Pepuere, i tenei tau e takoto ake nei.

HE KI

KUA WHAKAPUAKINA I TERA TAU.

I.—MO NGA KURA TAMARIKI.

1. He kupu akiaki tenei na tenei Hui ki nga tangata o nga Pariha katoa o tenei Takiwa, kia whakaaroa he tikanga e tu ai he Kura mo nga tamariki o ia kaainga, o ia kaainga, kia whakatupuria paitia ai nga tamariki i runga i nga tikanga ataahua.—1870.

2. Ko te tikanga pai mo nga Kura tamariki o tenei Takiwa kia whakaurua mai te akoranga ki nga tikanga o te Rongo-pai, hei iho mo te matauranga; kei mahia kautia ko nga mea o te ao, e kore rawa e whai tikanga.—1872.

3. Kia tupato te whiriwhiri a te iwi o ia wahi, o ia wahi, i nga tangata e whakaturia ana hei Komiti whakahaere i te Kura, kia marama ai te whakahaere i nga tikanga mo te kura.—1872.

II.—MO TE ORANGA MO NGA MINITA, MO NGA KAIWHAKAAKO KURA.

1. Kia whakaputaia ano he whakaaro e nga tangata o tenei Pariha, o tenei Pariha, ki te mahi oranga mo te Minita.—1870.

2. Tenei he tikanga pai e mama ai tenei mea;—tetahi, he mahi i tetahi maara kaanga ranei, aha ranei, ki ia wahi, ki ia wahi,

kia motuhake rawa mo tenei Tahua; tetahi, he kokikohi i runga i tenei tangata, i tenei tangata, i te ngahuru, i te wa e hua ana te kai.—1871.

III.—MO TE KAWÉ I TE RONGO-PAI.

Kia takoto he hokihoki ki nga Pariha katoa o tenei Takiwa i ia tau, i ia tau, mo te kawé i te Rongo-pai ki nga iwi e kuware ana ki taua mea.—1871.

IV.—MO TE KORE MINITA MO ETAHI WAHI.

Kei te pouri tenei Hui ki nga kupu tono Minita a etahi o nga iwi o tenei Takiwa, kaore i taea te whakarite i te kore Minita. He kupu atu hoki tenei ki te Pihopa, kia ata tirohia e ia, me kore e kitea he tikanga e tu ai he Kura ki tetahi wahi o tenei Pihopatanga, mo etahi tangata kia whakaakona hei kai-whakaako, hei Minita.—1872.

V.—MO NGA MAHI O TE HAHÍ KIA WHAKAATURIA KI TE HUI.

Me whakaputa mai e ia Pariha, e ia Pariha, ki te Hui o te Hahi Maori, i te takiwa e huihui ai, he pukapuka whakaatu i te ahua o nga mahi katoa a te Hahi i roto i te tau, o te 1 o nga ra o Hānuere, puta noa ki te 31 o Tihema. Nga mea kia whakaaturia mai, ko te tokomaha o nga tangata e pa ana ki te Hapa a te Ariki, o nga tamariki i iriiria, o nga tangata e korerotia ana mo te whakapakanga, me te tu o nga whare-karakia, o nga whare Minita, me nga aha noa iho o te Pariha.—1872.

Ko te tikanga mo nga mahi a nga Pariha kei te pukapuka o te tau 1871.

HE HUARAHI MO TE MAHI

A TE HUI O TE HAHI MAORI O TURANGA.

1. Ko te mahi a te Hui i nga ra katoa me timata ki te inoi. Mutu iho te inoi me panui, me whakapumau nga tuhituhi o nga mahi o te ra i mua ake, katahi ka tahuri ki te hurihuri i nga whakaari kua whakapuakina hei mahi ma te Hui.

2. Ka tu te tangata ki te korero, kia ahu tana korero ki te Upoko.

3. Ki te mahue i tetahi tangata te ara o te korero, kua etahife pokanoa ki te aruaru, engari, me ki atu ki te Upoko.

4. I te mea e hurihurihia ana tetahi mea i whakaaria, kua tetahi tangata e tuarua ki te korero, heoi ano, ko te kai-whakaari anake, ina mutu nga korero a te tokomaha. I te mea ia e Komiti ana te Hui katoa, e pai ana kia maha nga tunga ake o te tangata ki te korero.

5. Ka whakaaria e te tangata tetahi mea ki te Hui, me matua whakapuaki e ia, tuhituhi rawa, panui rawa, i tetahi wa i mua ake.

6. Ka oti tetahi mea te hurihuri e te Hui, mahue rawa, kua e whakaaria ano i roto i nga ra o taua whakaminenga o te Hui.

7. Ki te kahore he tangata hei tautoko i te whakaari a tetahi, e kore taua whakaari e waiho hei take korero ma te Hui.

8. Ka whakatakotoria he tikanga pumau mo tetahi mea e te Hui, me penei anake ;

(a.) Me whakaae e te Hui kia panuitia.

(e.) Me Komiti takitahi nga kupu e te Hui katoa.

(i.) Hei tetahi rangi atu ka ata whakatakoto ai hei tikanga pumau.

TAPIRI.

TE KORERO A TE UPOKO, APERIRA 30.

E HOA ma, e nga Minita, e nga Mangai o te iwi.

He poto tenei takiwa o to tatou huihuinga ki Uawa i a Oketopa ka pahemo ake nei; he takiwa mahi ano ia na nga tangata o te Hahi i etahi wahi, ina hoki, i tu te Hui o te Hahi Maori o Ngatika-hungunu ki Pakowhai, wahi o Heretaunga, i te 11 o nga ra o Tihema; i tu ano hoki to Ngapuhi ki Oruru i a Tihema ano, me te Hui o Waitemata, o Waikato, ki Hopuhopu, wahi o Waikato, i a Pepuere nei. Tenei nga korero o etahi o aua Hui nei kua tae mai ki a tatou, ma tatou hoki e titiro, me kore e kitea he tikanga pai hei mauranga ma tatou, i roto i nga mahinga a era iwi. I tae atu ano ahau ki roto ki te Hui o Waikato i a Pepuere nei. I kite ahau i te ngahau o te mahi a nga tangata o tera wahi. I te mutunga o te mahi a te Hui i te 7 o Pepuere, ko te karakia Whakaunga; tokowhitu nga taitamariki i whakaukia. A, ao ake te ra, ko te whakapakanga i te Minita o te Akau, wahi o Waikato, i a Hohua Te Moanaroa, hei Piriti. Inaiatata ake nei hoki kua whakapakia a Reupena Paerata ki Akarana hei Rikona mo te Rarawa. Ka kitea nei e tatou te mahi o etahi wahi e neke ake ana, me whakaputa e tatou te uaua kia koni ake ano te mahi o to tatou nei wahi, kei puta ko etahi ki mua, ata haere atu ai, ka whakataukitia a konei, "Ko muri tataa kino."

Ko te kupu i puaki i roto i tera Hui, mo te Pariha o Uawa kia wahia, kua whakaaetia e te Pihopa, kua pumau hoki ko te wai o Uawa te rohe mai ki Tokomaru, te rohe atu ki Whangara.

I puaki ano tetahi ki a taua Hui mo te whakaakoranga i nga tikanga o te Rongo-pai i roto i te kura o ia kaainga, o ia kaainga; mo tetahi pukapuka hoki kia tuhituhia ki te Kawanatanga, kia whakamaramatia mai te tikanga o te Ture mo aua kura; he ki na etahi tangata, kei te whakahengia e taua Ture te whakaakoranga pera ki roto ki enei kura. Tenei kua tae mai te utu a te Kawanatanga mo taua pukapuka, e ki ana, kahore he he o taua whakaakoranga, engari ko te mea pai tenei, kia whakaakona nga tamariki ki nga tikanga o te Rongo-pai. Kua marama tenei i te Kawanatanga, kei te Hahi anake te ngoikore. Me rapu akuanei he tikanga e mahia ai taua mea i nga ra katoa o te wiki, i nga Ratapu hoki. Ko te Minita o ia wahi, o ia wahi te kai whakahaere mo taua mahi; otira e kore e tika kia waiho ma te Minita anake, engari kia toko-

maha ano he hoa mona, he tokomaha nei hoki nga tamariki e hui hui ana ki te kura. Ki te ata mahia tenei, me te whakaaro ano ki te kaha e homai nei e te Atua, katahi ka tika te whakatupu ake o nga tamariki, ka ai hoki he tangata mo enei wa e takoto ake nei hei hapai i nga tikanga a Te Karaiti ki tenei wahi.

E toru enei kura kua timata te mahi i muri mai o te Hui ki Uawa; kei Whakato, kei Uawa, kei Tokomaru. Ko nga whare o etahi wahi kahore ano kia oti, kahore ano hoki he kura kia tu. Tera ano hoki tetahi kura kua tu ki Te Aute, i te Takiwa o Heretaunga, he kura na te Hahi, chara i te mea mo nga tamariki o taua kaainga anake. Te tikanga o tera kura, koia tenei; ko nga tamariki ka noho ki roto ki te whare kura, ka moe ki reira, ka whangaia ki reira; heoi ano te mea kia whakaritea e nga matua, ko nga kakahu mo nga tamariki. Tera ano hoki e pai kia haere atu etahi o nga tamariki o roto o tenei takiwa ki reira kura ai.

I te Hui ki te Hatepe, i a Aperira 1871, i whakatakotoria tetahi tikanga pumau mo nga mahi a nga Pariha, ara, mo tetahi Komiti kia whakaturia ki ia Pariha, ki ia Pariha, hei whakaaro i nga tikanga, i nga mahi, e tupu ai te pai o te Hahi i roto i te Pariha, kia mahia e nga tangata o te Pariha. E rua enei tau o te takotoranga o taua tikanga, e rua tonu hoki nga kaainga kua anga ki te whakarite i taua mea, ko Uawa, ko Turanganui. I whakatakotoria ai taua tikanga, he mea kia piki ake ai te mahi a te Hahi i nga Pariha katoa, kia kakama ai hoki nga tangata ki te mahi, ki te hanga whare-karakia, ki te aha, ki te aha, i te mea ka ai he Komiti hei akiaki. Ko taua tikanga kihai i perehitia ki te pukapuka o muri nei, engari kei te pukapuka o te tau i whakatakotoria ai, ara o te tau 1871. Mehemea kei te whakaritea tena tikanga, ka ai he kai akiaki mo te whakaakoranga i nga tamariki ki te katikihama, ki nga mea katoa hoki e ora ai te wairua o te tangata, ka kitea he ara e puta mai ai he pukapuka, kia tata ai te hoko e te tangata e hiahia ana, ka ngahau hoki etahi atu o nga mahi a te Pariha. Me ata titiro ano nga kupu o taua tikanga i whakatakotoria nei, me mea hoki kia whiriwhiria he Watena, kia whakaturia he Komiti, ki nga Pariha katoa e hapa ana.

Heoi, e hoa ma, kia mahara tatou katoa he wahi tenei tangata, tenei tangata, no te tinana kotahi, ara no te tinana o Te Karaiti. Ehara hoki i te mea ko te pai mo tatou anake ta tatou e whai ai, engari ko te pai mo nga wahi katoa o taua tinana. Ki te mate tetahi wahi, e kore e tika kia ki etahi; "Nona anake tona mate; hei aha ma tatou?" engari kia rite ki ta Paora e korero nei (1 Kor. xii. 25, 26.) "Kia kotahi tonu te whakaaro o nga wahi mo tetahi, mo tetahi; mo te mamae rawa ake tetahi wahi, mamae tahi nga wahi katoa; ka whakahonoretia, tetahi wahi, hari tahi nga wahi katoa."

Na, he wahi nei tatou no te tinana o Te Karaiti, me inoi ko te Wairua o Te Karaiti kia noho ki roto ki a tatou, hei arahi i a tatou ki te pono katoa, kia manaakitia ai e te Atua ta tatou mahi, kia meinga ai hoki hei whakatupu i te pai mo tenei wahi o Tana Hahi.

He whakamaoritanga no te pukapuka a Te Kupa mo nga Kura o nga kaainga Maori.

Tari o te Minita Maori.

Poneke, Pepuere 15, 1873.

E HOA,—Kua tae mai to reta o te 2 o Hanuere mo te whakaakoranga i nga tikanga o te Rongo-pai ki nga kura o nga kaainga Maori, kua ki mai hoki a Te Watarauhi (i a Te Makarini e ngaro atu nei) kia whakaaturia atu e au tana kupu ki a koe. Ki tana titiro, kihai i araha e te “Ture mo nga Kura Maori” nga tikanga o te Rongo-pai kei whakaakona ki roto ki nga kura Maori; engari, ki a ia, he mea pai kia whakaurua mai ano taua mea; me whakarite marire ano ia he haora, hei te timatanga ranei hei te mutunga ranei o te kura, kia matua whakaaetia hoki e nga matua. Ki te kinongia hoki e tetahi tangata, kauaka tana tamaiti e tapoko ki taua whakaakoranga.

Na TE KUPA.

Ki a Te Wiremu, Atirikona,
Nepia.

Nga hua o nga Tahua Oranga-Minita i roto i te tau 1872.
Riro mai.

			£	s.	d.
Toenga o tera tau	79	13	9
No nga Tahua a nga Pariha	138	12	11
No te Tahua Apiti	26	19	3
			<hr/>		
			£245	5	11
		Riro atu.			
I nga Minita	158	10	4
Toenga	86	15	7
			<hr/>		
			£245	5	11

